

דבר העורך

שלמה ע' גולדמן

אני גאה להציג את הגיליון המיוחד מספר 13 של כתב העת 'הומור מקוון' שמתמקד בהומור ופוליטיקה.

על פי אריסטו האדם הוא יצור פוליטי ולכן המדינה היא התאגדות פוליטית הנובעת מטבע האדם. היכולת לדיבור תבוני, מאפשרת לבני אנוש לעצב לעצמם הסדרים פוליטיים שמיטיבים את התנאים למימוש אנושיותם.

ההומור מתבסס על הצורך בשעשוע ומשחק הקיים גם אצל יונקים גבוהים רבים, אולם ההומור הוא מניע ייחודי לאדם ומתבסס, כמו היכולת להקים התאגדויות פוליטיות, בעיקר על כישוריו כיצור חושב ומדבר. נטייה להומור, הנאה מהומור טוב והבנתו, מצריכים אינטליגנציה, וכישורים רגשיים. לפיכך, גיליון זה מפגיש בין שני מאפייני יסוד של האנושיות באשר היא בכל תרבות – ההומור והפוליטיקה.

בגיליון זה, תרומה להבנת תפקידו של ההומור בפוליטיקה בהקשרים, בסוגי הומור ועל ידי אישים וגורמים שונים תוך שימוש בסגנונות מחקר איכותניים וכמותניים. למרות שהומור משמש בפוליטיקה ככלי תעמולה, אמצעי להעברת מסרים והשפעה על דעת הקהל הכתיבה על הומור בפוליטיקה דלה. לכן, גיליון זה מהווה תרומה חשובה להעשרת הידע בתחום ההומור בכלל וחקר הפוליטיקה בפרט.

בגיליון חמישה מאמרים שמתייחסים לשילוב בין הומור ופוליטיקה בקרב פוליטיקאים ישראלים כמו במאמרים על בדיחות אשכול ואורי אורבך או כאמצעי ביטוי בסוגיות פוליטיות ברוסיה. בנוסף, עוסק הגיליון בשתי סוגיות על הומור בפוליטיקה מזוויות הסתכלות אחרות: האחת, השימוש הפוליטי בקריקטורות על ידי ארגון לא מדינתי – חיזבאללה וכן תפקיד ההומור בפוליטיקה הארגונית.

המאמר הפותח של הגיליון הוא מאמרם של ד"ר דוד מ' פויכטונגר וד"ר צחי כהן "מְשַׁחֵק עִם הַכִּיפָה עַל הַרְאֵשׁ". המאמר עוסק בהומור של אורי אורבך ז"ל שהחל את הקריירה שלו כעיתונאי, חצה את הקווים ועבר לעולם המעשה של הפוליטיקה הישראלית. כפי שתיאר זאת אורבך בלשונו החדה: זה ההבדל בין מעורבות למחויבות. המאמר מאפיין את ההומור של אורי אורבך שכתב בהומור למחייתו שנים רבות כעיתונאי ולאחר מכן נעזר בכישורי ההומור שלו בדרכו הפוליטית לשם קידום הערכים בהם האמין. מאפיין הליבה של ההומור עבור אורבך, כפי שטוענים פויכטונגר וכהן, הוא אמצעי להמסת גבולות וכרטיס כניסה לדיון הציבורי תוך שימוש במקורות תרבותיים מגוונים עכשוויים ומסורתיים כאחד.

מאמרו של ד"ר אלון גן, מתמקד בעבר הרחוק יותר של הפוליטיקה הישראלית, בתקופת לוי אשכול ז"ל לפני מלחמת ששת הימים ולאחריה. במאמרו מ - "כל בדיחות אשכול" ל - "כל בדיחות נאצר": העם כתבנית נוף בדיחותיו, מנתח ד"ר גן את המעבר מתקופת המיתון וההמתנה המתוחה שלפני מלחמת ששת הימים, לתקופת הניצחון והתרוממות הרוח שלאחריה. במאמר זה, ההומור הפוליטי משמש כסמן למצב הרוח הלאומי. המאמר מנתח מספר ספרוני בדיחות מהתקופה ומחדד את התובנה שהומור משקף את המציאות החברתית פוליטית אך בה בעת יוצר אותה.

מאמרה של ד"ר נרמינה עבדולאייב דן בחוש ההומור של גימלאים בפורומים הומוריסטיים בשפה הרוסית. המאמר מתמקד בהומור של האזרחים במדינה בה השיח הפוליטי נתון תחת פיקוח. במצב

זה ההומור המקוון משמש ערוץ ביטוי לגיטימי לרחשי הלב של הציבור. ההומור משמש למעשה כמחאה מעודנת במצב בו מחאה תוקפנית יותר עלולה להביא למאסר, החרמה או גרוע מכך. במצב זה ההומור משמש לא רק להוצאת קיטור אלא כאמצעי לשיקוף הנושאים המעסיקים את המערכת הפוליטית הרוסית.

מאמרם של ד"ר נדב גבאי ובני פלדמן "היבטים מגדריים, פוליטיים וחברתיים של השפעת השימוש בהומור חיובי על תוצאות עבודה בקרב נציגי שירות במוקד טלפוני", מחזיר אותנו לחיי היום יום ואל תפקידו של ההומור הפוליטי בחיי השגרה. המאמר מנתח את השימוש שעושים נשים וגברים בהומור חיובי, היוצר רגשות חיוביים והעצמה של היחיד והקבוצה, כחלק מהפוליטיקה שלהם במקום העבודה והשפעתו על תוצאות עבודתם. ממצאי המחקר מעלים כי קיים הבדל בין נשים לגברים באופן השימוש שלהם בהומור חברתי בעבודה.

מאמרם של ד"ר שלמה ע' גולדמן וד"ר הדס רוט עוסק בהומור המשמש ארגוני טרור כאמצעי תעמולה. במאמר מנותחות קריקטורות שחיזבאללה פרסם באתר החדשות שלו באנגלית, במטרה להבין מהם המאפיינים של השימוש שעושה חיזבאללה במדיום זה. במאמר עולה כי הקריקטורות הן אמצעי תעמולה שהארגון רואה בו חשיבות. הקריקטורות משקפות סדר עדיפויות שונה מכפי שנתפס בעיניים של האזרח הישראלי. כמו כן, משתקפת מהן זהותו של ארגון החיזבאללה לא כארגון לבנוני אלא כארגון הרואה בעצמו כשחקן בעל תפקיד אזורי.

קריאה מהנה!

ד"ר שלמה ע' גולדמן